

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 3 2017

Sayfa: 2150-2161

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[20-07-2017] – [19-09-2017]

Farklı Toplumlarda Polo Sportu

Ünsal TAZEGÜL,
unsaltazegul@gmail.com

Öz

Polo; geçmişini milattan önceki dönemlere rastlayan, köklü bir spor dalıdır. Günümüzde Polo olarak isimlendiren bu spor, milattan önceki dönemlerde birçok toplumda farklı isimler altında, yöresel kurallara bağlı olarak oynanmıştır. Bu sporun milattan önceki dönemlerde oynanma amacı da, askerlerin savaş yeteneklerini geliştirmek olmuştur. Tarihte birçok lider bu sporu severek oynamış, kendileri için özel polo alanları yaptırmıştır. Yapılan bu çalışmanın amacı, Polo sporunun farklı toplumlardaki kökenine inerek, ilk olarak hangi toplumda oynanmaya başladığını ortaya koymaktır. Yapılan bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, polo sporunun gelişiminde ve dünyaya yayılmasında Türklerin büyük bir etkisi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca yapılan okumalar sonucunda bu sporun erkeklere has bir spor olmadığı, kadınlarında polo sporunu yaptıkları anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Polo, Türk, Çin, İran, Japon.

The Sport of Polo in Different Societies

Abstract

Polo is a branch of sports which has a long history that dates back to years before the birth of Christ. This branch of sports, which is now called Polo, has been played in various societies under the different names and different local rules since the years before the birth of Christ. In history, many leaders have played this sport fondly. Many leaders have built custom polo areas for themselves. The purpose of this sport was to improve warfare abilities of soldiers in the years before the birth of Christ. This study aims to reveal the origin of Polo in which society first started by descending from its origins in different societies. In this study, a screening method was used. At the end of the work, it was understood that Turkish ancestors had a great influence on the development of Polo and its spread to the world. As a result of the readings, it was understood that this sport was not a sport unique to men also women were doing polo sports.

Keywords: Polo, Turkish, Chinese, Iranian, Japanese.

Giriş

Polo'nun; eski toplumlarda uygulanan bir spor dalı olduğu, tarihi kalıntıların incelenmesi sonucunda anlaşılmaktadır. Bu spor; oynandığı coğrafyanın, iklim ve inanç sistemine göre şekillenerek birçok yönden içinde bulunduğu toplumun inanç sistemine ait ritüelleri bünyesinde barındırmaktadır.

Yapılan bu çalışmada, Polo'nun kökenine inerek, ilk olarak ne zaman ve nerede ortaya çıktığını ortaya koymaktır. Çalışmanın kapsamına; Çin, Japon, İran ve Türk toplumları alınmıştır.

Yapılan bu çalışmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, farklı kütüphanelerden ve elektronik ortamda konuyla ilgili Türkçe ve İngilizce yazılmış; dergi, kitap ve tezlere ulaşılmış, konuyla ilişkisi olanlar seçilerek çalışmada kullanılmıştır.

ÇİN TOPLUMUNDA POLO

Günümüzde Polo denince insanların aklına gelen ilk ülke İngiltere'dir. Araştırmacılar tarafından yapılan araştırmaların sonucunda, Polo'nun, geçmişte birçok toplumda farklı şekillerde oynandığı ortaya çıkmıştır. Bu toplumların en önemlileri; Çin, Türk, İran ve Japon toplumlarıdır.

Eski Çin toplumundaki önemli bir sporda, günümüzde Polo olarak bilinen "Jiju" dur (Crowther,2007). Jiju'nun bir benzeri olan ise "Luju" idi "Luju" eşek üzerinde oynanmaktaydı. Luju, sıklıkla eşeği daha az şiddetli ve daha

kolay yönetilebileceğine inanan kadınlar ve çocuklar arasında oynanırdı (Riordan ve Jones, 1999:40).

Jiju'nun süvari askerlerinin savaş yeteneklerini geliştirmek amacıyla doğduğu düşünülmektedir (Crowther,2007). Çinlilerin bu sporla, Tang Hanedanlığı döneminde Türklerle yapmış oldukları savaşlar sırasında karşılaştığı ve süvari birliklerini eğitmek için askeri eğitim programına aldıkları çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir (Wilkins, 2002,85). M.Ö. 618-907 Tang Hanedanlığı döneminde, Jiju askeri eğitim olmaktan çıkmaya başlayarak, spor haline dönüşmüştür. Bu dönemde, Jiju tüm imparatorlar arasında oldukça popüler olur hata imparatorlardan bazıları oldukça iyi bir Jiju oyuncusu olur ve kendilerine ait Jiju alanları bulundurmaktaydılar (Crowther,2007).

Polo, Tang İmparatorları arasında oldukça popüler olmuştur. Bu hükümdarlardan bazıları oldukça iyi birer polo oyuncusuydular. İmparator Zhongzong "Xian" şehri yakınlarına 2 tane özel polo alanı inşa ettirmiştir. Tang Hanedanlığı dönemine ait belgelerin incelenmesi sonucunda, Tang Hanedanlığı dönemine polonun önemini gösteren bir çok belge bulunmaktadır (Riordan ve Jones, 1999:39).

Jiju karşılaşmaları, genel olarak eşit sayıdan oluşan takımlar arasında oynanırken, bazen de sayısı belirlenemeyen oyuncular arasında oynanırdı. Maçın oynanacağı alana 24 tane kırmızı bayrak yerleştirilirdi. Bu bayraklar takımlar gol atıkça ödül olarak verilirdi ve maçı en çok bayrak alan takım kazanırdı. Kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Jiju iki kenarı eşit ve yaklaşık olarak 1000 x100 m'lik bir alanda oynadığı var olan belgelerden anlaşılmaktadır. Bu alan, polonun bu günkü alanından daha dar ve uzundur. Çinliler bu oyunu kemik, taş ya da sert ağaçlarla yapmış oldukları toplarla oynamaktaydılar. Önemli bir polo karşılaşması M.Ö. 821 yılında, Japonya ve Çin arasında Tokyo'da oynanmıştır. Oynanan bu maç, uluslararası oynanan ilk turnuva olarak bilinmektedir. Bu karşılaşmada Çinli büyükelçiler Japon İmparatoru tarafından seçilen oyunculara karşı mücadele etmiştir (Riordan ve Jones, 1999).

Tang Dynasty Chinese courtiers on horseback playing a game of polo, 706 AD

Çin'de birçok düşünür, Jiju'nun şiddet içerdiğinden dolayı yasaklanması gerektiğine inanmıştır. Ama imparatorlar arasında önem verilen bir spor olduğundan ve askeri eğitimde önemli bir yere sahip olduğundan dolayı polo Çin toplumunda popülaritesini korumaya devam etmiştir (Riordan ve Jones, 1999). Güney Song Hanedanlığına kadar (M.S 1127-1279), bir antrenman aracı olarak önemi azalmıştır ama Qing Hanedanlığına kadar rekreasyon aktivitesi olarak popülaritesini korumuştur. Song Hanedanlığı

döneminde imparator olan Taizong Polo'nun kurallarını belirleyen kişidir. Taizong; oynanacak alanın standartlarını, oyuncu sayısını, takımların giyeceği renkleri ve hakemlerin görevlerini belirler (Riordan ve Jones, 1999). 10. yüzyılda, İmparator Taizong tüm ülkede Polo karşılaşmaları düzenler ve Polo için özel kurallar koyar. İmparator bu sporu yaparken çok ciddi bir şekilde yaralanma riski olduğu için ve sorumluluğunu yerine getirmediği için eleştirilmiştir (Crowther,2007:6).

Jiju sporunu Çin'de sadece erkekler oynamıyordu, erkeklerin yanı sıra kadınlarda bu sporu yapmaktaydılar. İmparatorluğa ait yerlerde seyircilerin önünde hizmetçi kadınlar bu oyunu kendi aralarında oynarlardı. Bu oyunda takımlardan birinin giysisi kırmızı diğeri ki ise yeşildi ve iki gol atana kadar oyun devam ederdi. Hizmetçi kadınların yanı sıra kraliçe ve diğer kadınlarda bu oyunu oynarlardı. Kadınlar ve çocuklar bazen bu oyunu eşekler üzerinde de oynanmaktaydılar. Çin'de kadınların ve erkeklerin bu oyunu birlikte oynadığını gösteren resim kaynaklarda bulunmaktadır. Bu resimde, 5 kadının ve 11 erkeğin bu oyunu birlikte oynadığı görülmektedir (Crowther,2007:7).

JAPON TOPLUMUNDA POLO

Eski Japon Toplumunda günümüzdeki Polo'yu anımsatan sporun ismi, Dakyu'dur. Ayrıca bu spor "Mariuchi" olarak da adlandırılır. Eski Japon toplumunda da, Japon sporcular bu sporu günümüzdeki gibi ata binerek oynamaktaydılar (Guttmann ve Thompson,2001:37).

Dakyu bir takım oyunudur. Bu oyun, hem ayakta hem de at üstünde oynanmaktaydı. Oyuncular ellerindeki sopalarla topa vurarak gol atmaya çalışırlardı. Dakyu kelimesi, Çincedeki sopa ve toptan oluşmaktadır ve Japon Polosu olarak çevirisi yapılmaktadır. Ama çeviride yanlış anlam verilmiştir. Çünkü Dakyu Lacrosse oyununa ve modern poloya benzemektedir. Polo gibi Dakyu 'nun kökeni de Pers İmparatorluğuna

dayanmaktadır. Bu spor, ipek yolu sayesinde Çin'e geldiği ve daha sonrada Çin'den Japonya'ya tahmini olarak 7. yüzyılda geçmiş olduğu düşünülmektedir (Kenrick, 1964).

8. yüzyıl şiir koleksiyonu olan Manyoshu'da, bu sporun 727'de Nara'da aristokratlar tarafından oynandığı öğrenilmektedir. Gelecek 5. yüzyıl içerisinde bu spor aristokratların arasında oldukça popüler olmuştur. Heian Dönemi

içerisinde samuray muhafızları 5. Kameri ayının yıllık olayları arasında polo oynamaktaydılar. Bir zamanlar çok popüler olan bu spor zamanla popüleritesini kaybeder (Möller, 1993). Bu spor, 18. yüzyılda Japonya da tekrar ortaya çıkmaya başlar. Dövüş sanatlarını ve erkek nüfusunu canlandırmaya çalışan ve bunun için bir girişimde bulunan sekizinci Tokugawa Şogan'ı olan Yoshimune (1684-1751), Dakyu ve bir sürü unutulmuş diğer sporu geri getirir. Bununla birlikte, bilinmeyen sebeplerden dolayı Dakyu değişmiş bir biçimde canlandırılır (Guttman ve Thompson, 2001:37).

Japonlar Polo'nun (Dakyû) bir şekli olan "Gitchö" olarak isimlendirdikleri bir sporu da uygulamaktaydılar. Bu oyun erkeler içindi ve yeni yıl festivali ile ilişkiliydi. Heian Dönemine ait çizimlerde erkek çocuklar, bu oyunu oynarken görülmektedirler. Heian Dönemine ait çizimleri inceleyen araştırmacılar bu oyunun, golf sopasına benzer bir sopayla ve buz hokeyindeki topa benzer bir topla oynandığını belirlemişlerdir (Crowth2007:12).

M.Ö 727 ile 986 yılları arasında Dakyu, Nara ve Kyoto şehirlerinde popüler bir spor olmuştur. Japon hükümdarı bu dönemde yetenekli oyuncularını Tokyo'da Çine karşı oynanacak olan takımda yer alması için seçmekteydi (Crowth2007:11).

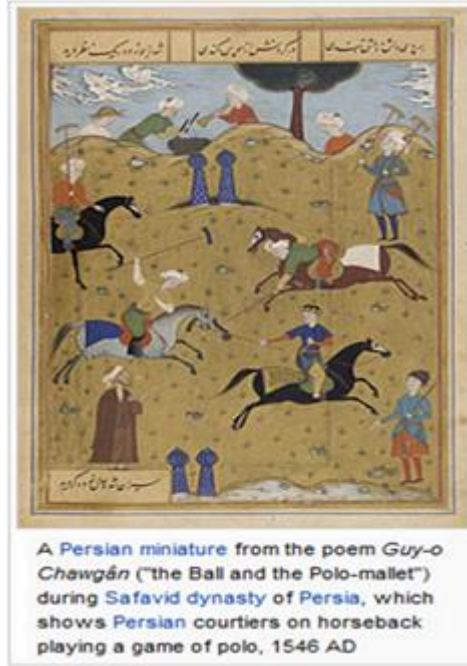
Dakyu oyunu iki takımdan oluşurdu. Bu takımlardan birisi kırmızı diğeri ise beyaz giysi giyerdi. Takımlar önceden belirlenmiş sayıdaki topu gol atarlardı (Guttman ve Thompson,2001:37). Edo Döneminde, farklı okullar bu sporu farklı şekillerde uygulamışlardır. Bu dönemde, Dakyu modifiye edilmiştir (Guttman ve Thompson,2001:37). Meiji Döneminde, 1868-1912 bu spor popüleritesini yitirmiştir. Günümüzde bu spor, geleneksel spor olarak iki farklı tarzda yaşamaktadır. Bunlardan biri "Kaga Miryu"

Dakyu'dur. Bu Hachinohe şehrinde korunmuştur. İkinci tarz polo Yamagata şehrinde ve İmparatorluğa ait olanlarda devam etmiştir. Bu iki sivil arasında temel olarak üç farklılık vardır. Hachinohe tarzındaki çubuk daha uzundur "Yamagata-Imperial Household" tarzından. Bu iki tarzda da top yuvarlaktır. Hachinohe tarzı karmaşık ve zordur. Zorluğu "Agemari" kuralarından gelmektedir. Hachinohe tarzı Dakyu 'nun geçmişi Edo Döneminin ortalarına uzanır dört oyuncudan oluşan iki takım karşılaşırdı. Bu takımlardan biri kırmızı diğeri ise beyaz giysi giyerdi. Kullanılan sopanın uzunluğu yaklaşık olarak 2.27 metre idi, top ise yaklaşık olarak 30 cm çapında idi. Her takım 4 top kullanırdı. Beyaz taraf beyaz, kırmızı taraf kırmızı top kullanırdı. Beyaz takım sayı elde ettiğinde davullar çalınırdı, kırmızı takım sayı elde ettiğinde ise gonk çalınırdı. İlk olarak tüm topları gole çeviren takım maçı kazanmış olurdu. Kazananı belirlemek için 3 ya da 4 tur maç yapılırdı. Yamagata-Imperial Household tarzı Dakyu 'nun geçmişi, Edo Döneminin sonlarına kadar uzanır. Oyun sopası ve materyaller Hachinohe tarzındakiyle aynıdır. Ama sopa daha kısadır. Yaklaşık olarak 1 metre uzunluğundadır. Top 4,5 cm çapındadır. Yamagata versiyonunda 5 top kullanılır. Diğeri taraftan Imperial Household versiyonu 8 tane topla oynanır (Guttman ve Thompson,2001:37,38). Hachinohe Dakyu'da oyuncuların becerilerine bağlı olarak toplar 3.6 ila 5.4 m mesafe yüksekliğe fırlatılırdı. Davullar ve gonklar Hachinohe oyundaki puanı gösterirdi. Bir taraf tüm toplarını bitirdiğinde oyuna siyah bir çarpı ile işaretlenmiş "Agemari" olarak adlandırılan bir final topu sokulurdu. Agemari'yi hedefe gönderen takım oyunu kazanırdı. Oyunun her iki versiyonunda da, kazanan takım atları ile oyun alanından çıkarken kaybeden takımın oyuncuları şapkalarını çıkartıp yürüyerek oyun alanını terk ederlerdi (Toyoma, 1987).

İRAN TOPLUMUNDA POLO

Günümüzde Polo olarak bilinen spor, Pers toplumunda "Chogân" olarak bilinmekteydi. Bu sporun Pers toplumunda tam olarak ne zaman başladığı bilinmese de, milattan önce beşinci yüzyılda başladığı sanılmaktadır. Diğer toplumlarda olduğu gibi Pers toplumunda da bu sporun temel amaçlarından birisi askerlerin eğitimi olmuştur. Zamanla, özellikle soyluların oynadığı oyuna dönüşmüştür (Crowth2007:21). İranlıların meşhur şairi Firdevs yazmış olduğu yazılarda ve kitaplarda Chogân oyununu tarif etmiş ve İran hükümdarları ile Türk Prensları arasında yapılan Polo (Chogân) karşılaşmaları hakkında bilgi vermektedir (Crowth2007:21).

Ayrıca 9.yüzyılda Farslı bir tarihçi olan Dinvari Polo'nun kurallarını açıklamıştır. Pers imparatorluğunda erkeklerin yanı sıra kadınlarda bu oyunu oynamaktaydılar. 13.yüzyıl şairi Nizami, Kralların bu oyunu oynadığını nakletmektedir. İran'ın merkezi olan İsfahan'da 16.yüzyıldan kalma bir Polo sahası vardır. Bu Polo sahasının alanı yaklaşık olarak 560 yard uzunluğunda ve 175 yard genişliğindedir (Crowth2007:21). Eski İran da Polo soyluların ve kralların favori oyunuydu ama Wolfgang Knauth "İran Krallarının sportif performansları" isimli çalışmasında, ilk Pers imparatorunun Polo'yu bilmediğini bildirmektedir (Knauth, 1976:48.). Polonun milattan önce (M.Ö.247-224), yılları arasında İran'ın kuzey doğusunda yer alan ve Asya bozkırlarına yakın bir konumda yer alan Parthian İmparatorluğu döneminde İran'a getirilmiş olduğu sanılmaktadır

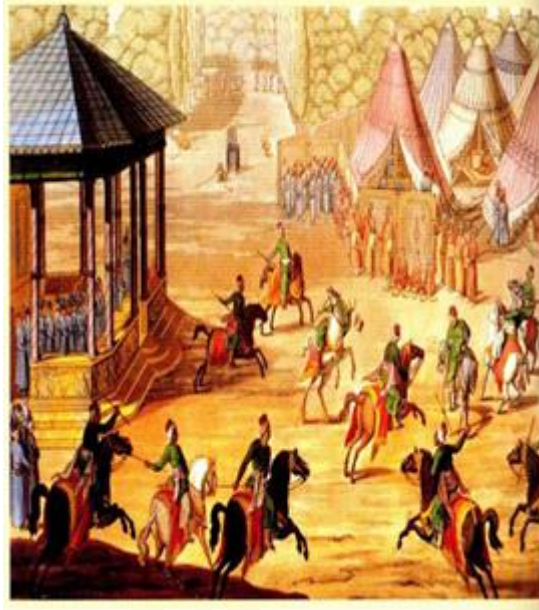
(Malcolm, 1967: 175). Polo belki de Dünyanın bilinen en eski takım sporudur. Polo farklı şekillerde Asya'daki göçebe halk tarafından 2000 yıl öncesinde oynanmaktaydı. Polo askerlerin savaş yeteneklerinin geliştirilmesinde kullanılan mükemmel bir spor idi. Ve yapılan savaşlardan dolayı bu spor Asya toplumunda yayılmıştır. Polo dönem içerisindeki süvari birliklerinin güç ve yeteneklerini test eden bir sembol görevini de üstlenmiştir. Büyük İskender M.Ö. 336 yılından Pers İmparatoru 3. Darius'a hediye olarak polo sopası ve topu göndermiştir. Göndermiş olduğu hediyede bir de mesaj vardır. Büyük İskender gönderdiği mesajında, 3. Darius'a savaşı bırakmasını ve gönderdiği polo malzemeleri ile polo oynamasını önermektedir.

14.yüzyıl Moğol İmparatoru Timur büyük ve gösterişli polo alanları oluşturmuştur. Günümüzde bu alanların kalıntıları Semerkant'ta görülmektedir. Polo 15. yüzyılda Babil Mughal Hanedanlığının da geleneksel sporu haline gelir. Bu dönemde, hanedanlığa ait Polo alanlarında düzenli olarak Polo karşılaşmaları yapılır ve soylular bu karşılaşmalara katılmaktan büyük zevk alırlardı. Polo kelimesi, Tibetçe bir kelime olan Pulu'dan türetilmiş ve anlamı top demektir. 18. yüzyılda Babür Mughal İmparatorluğunun çöküşüyle, Polo sporu da önemini kaybetmeye başlasa da, Polo Hindistan'ın dağlık bölgelerinde, özellikle de Manipur ve Gilgit'in (günümüzde Pakistan'da) uzak kuzeydoğu ülkelerinde oynanmaya devam eder (Crego, 2003).

İranlı Şair Firdevs, Türk hükümdarı olan Efrasiyab oynadığı bir Polo karşılaşmasını tasvir eder. Türk hükümdarı İran hükümdarının oğlu Siāvosh tarafından yönetilen bir Polo takımıyla karşılaşma yapmak için bir takım ile ayrılır. İki takım arasında yapılan ilk uluslararası karşılaşmada Siāvosh Polo topuna ilk vurur ve top o kadar yükseğe çıkar ki göz ile görünmez (Chehabi ve Guttman, 2003).

TÜRK TOPLUMUNDA POLO

Türk toplumunda Polo sporuna karşılık gelen Çöğen'dir (Zorba, 2014). Çöğen; Orta Asya Türk kültüründen kaynaklanan atlı sporlardan birisidir. Değişik Türk toplumları tarafından "Çevgân ve Çevgen" olarak ta isimlendirilmiştir. Bu oyun, altışar veya dörder kişilik takımlar halinde oynanmaktaydı (Güven, 1992; Türkmen, 2009). Bazı yörelerde bu oyuna "Tubuk yada Tuy" derlerdi (Tayga, 1990; Öngel, 2001). Çevgân 240x160 metre boyutlarında geniş ve düz bir meydana oynanırdı. Sahanın büyüklüğüne göre takımların 50'şer oyuncuya kadar çıktığı olurdu. Çevgen ucu eğri, çengelli ve sapı 1.20 ile 1.50 m. boyunda bir değnek olup oyun da adını bu değnekten almıştır. Oyunda kullanılan toplar ise, 10-15 cm. çapında olup söğüt veya Akçaağaç budağından veya küçük çakıl taşı etrafına pirinç samanı sarılmak ve üstünü deri ile kaplamak suretiyle yapılırdı. Oyundaki amaç, hakemin saha ortasında yere koyduğu bu topu, yarımşar saatlik devreler içinde, karşı takımın kalesine sokarak ya da belirlenmiş bir hedefe isabet ettirerek fazla sayı yapabilmektir; çok sayı yapan taraf, ortaya konulan ödülü alırdı (Çavuşoğlu, 2008).

Çin denizinden Avrupa içlerine kadar uzanan bir alan içerisinde oynanan ve zevkli bir spor dalı olarak kabul gören Çöğen, eski Türklerin avcılık kültüründen kaynaklanmıştır. Bir çeşit misk faresini at üzerinde kovalayarak ellerindeki uzun sopalarla onu yakalayan ve midesindeki kokuyu çıkararak esans yapan eski Türkler, oldukça hızlı koşan bu hayvanın bulunmadığı mevsimlerde yeteneklerini kaybetmemek için atlarıyla

çalışırlar ve ellerindeki sopaları top biçimindeki keçelere vururlardı (Yıldırım, 1985).

Asya bozkırlarının bu tipik binicilik oyunu Türklerden sonra İranlılar tarafından da "Çevgân" adı verilerek oynanmış ve kervan yolu üzerinde olması sebebiyle de oyun İran'dan batıya yayılmıştır. Nitekim Bizans imparatorları 5 yüzyılda bu oyunu "Çukanyon" adıyla oynamışlardır (Yıldırım, 1986).

Çöğen oyunu Orta Asya'dan sırasıyla; Çin'e, İran'a ve Hindistan'a geçmiştir. Aslı Türkçe "Çöğen" olup, topu çekmek için kullanılan ucu eğri çomak, değnek demektir (Ülkütaşır, 1967; Ergüç 1967).

Bir takım sözlüklerde "Çevgân" kelimesi Parsça olarak gösterilmekte ise de, kelimenin aslı, en eski ve önemli Türk sözlüğü olan "Divan-ü Lügati-t Türk"de yazıldığı gibi "Çöğen"dir ve Türkçedir (Yıldırım). Çöğen, bütün Orta Asya Türk toplumlarının en gözde sporlarından olmasına rağmen, bazı Türk boylarında daha ileri seviyede idi. Özellikle, Hindistan'da kurulan Türk Sultanlık ve imparatorluklarında, İlhanlılarda, İran ve Anadolu Selçuklularında, Ak ve Karakoyunlu Türkmenlerinde, Mısır ve Suriye Atabeklerinde bu oyun toplum hayatının önemli bir parçası durumundaydı. Hükümdarlar ve devlet büyükleri de bu sert, büyük maharet isteyen oyunu büyük bir ustalıkla oynuyorlar ve bu oyunu oynarken bazen hayatını kaybedenler dahi oluyordu. Kıpçak Türklerinden olan ve Mısır'da Kölemenler devletini kuran Aybey Sultan Levahur Meydanında Çöğen oynarken attan düşerek ölmüştür (Abalı, 1974).

Kutadgu Bilig'de elçilerin bilmeleri gerekenler arasında; astronomi, geometri, tıp, yabancı diller, satranç ile beraber Çevgan oyunu da yer almaktadır. Kutadgu Bilig'teki bu kayıt bize, daha Karahanlı Türk devleti (932-1212) zamanında bile beden idmanlarına, bu arada Çevgân oyununa ne derece önem verilmekte olduğunu göstermektedir. Çevgan, Çin'de de bilinmekteydi. En meşhur oyuncular Hitay Türkleri idi. Çin vakayinamelerinde ilk olarak 8.yüzyılda Çevgan'dan bahsedilmiştir. (Yıldırım, 1986).

Sonuç

Yapılan literatür taraması sonucunda, günümüzde Polo olarak isimlendirilen sporun geçmişte birçok toplum tarafından oynandığı belirlenmiştir. Polonun bu toplumlardaki ana işlevi askeri eğitim olmuştur. Zamanla bu spor, askeri eğitimin bir parçası olmaktan çıkarak sadece spor amaçlı yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca yapılan okumalar sonucunda; bu sporun erkeklere has bir spor olmadığı, kadınlarında polo sporunu yaptıkları anlaşılmıştır.

Günümüzde Polo olarak isimlendirilen sporun ilk olarak nerde ortaya çıktığı kesin olarak bilinmese de, Türklerin ve İranlıların bu sporun

gelişmesine ve yayılmasına büyük katkı sağladığı bir gerçektir. Kaynaklarda polonun yayılışı şu şekilde yer almaktadır:

Polonun ilk formunun İç Asya/Orta Asya'dan Çin'e, Japonya'ya, Tibet'e, Hindistan'a, Bizans'a ve Mısır'a yayıldığına dair kesin ifadeler yer almaktadır (Türkmen, 2009).

İngilizlerle özdeşleşen bu sporun, gerçekte İngiliz spor kültürüne ait olmadığı anlaşılmıştır. İngilizler 19. yüzyılda Afganistan ve Hindistan'ı işgal ettikten sonra bu spor ile tanışılar (Yıldırım, 2016). Hindistan'daki İngiliz Ordusu'ndan Teğmen J. Sherer 1857 yılında Hindistan'ın kuzey doğusundaki Assam şehrinde polo maçı yapan kabile üyelerini görür ve şöyle der: "Bu oyunu öğrenmeliyiz". Sherer'in komutanı Albay R. Stewart da aynı fikre katılır. Stewart, Sherer ve yedi İngiliz çay üreticisi 1859 yılında Silcher Polo Kulübü'nü kurarlar. Kulüp üyeleri yerel Manipuri kabile üyeleri ile düzenli maçlar yaparlar (Türkmen, 2009).

Kaynakça / Reference

Abalı, A (1974). Cumhuriyetin 50. Yılında Gençlik ve Spor, GSB Yayınları, Ankara.

Chehabi, H.E ve Guttman, A. (2003). From Iran to All of Asia: The Origin and Diffusion of Polo Sport in Asian Society (Editör: J.A.Mangan ve Fan Hong)

Crego, R. (2003).Sports And Games Of The 18th And 19th Centuries, Greenwood Press Westport, Connecticut London.

Crowther, N.B. (2007). Sport in Ancient Times, Praeger Publishers, 88 Post Road West, Westport, CT 06881, An imprint of Greenwood Publishing Group, Inc.

Çavuşoğlu, A. (2008). Yansıması, Tasavvufî Metinlerde. "Çevgen/Çöğen Oyunu Kültürü ve Edebî.", İstem, Yıl:6, Sayı:11, 159 - 174

Ergüç, A. (1967).Dede Korkut Kitabına Göre Türklerde Silahın Yeri ve Önemi, *Türk Kültür Dergisi*, no:58, 752-763.

Guttman, A ve Thompson, L. (2001).Japanese Sports A History, University of Hawai'i Press

Güven, Ö. (1992). Türklerde Spor Kültürü, Atatürk,Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkez Yayınları Sayı 57, Ankara.

Knauth, W '1976). 'Die sportlichen Qualifikationen der altiranischen Fürsten', Stadion, II 48.

- Malcolm A.R.Colledge, (1967). The Parthians (London: Thames and Hudson, p.175.
- Möller, J. (1993). Spiel und Sport am japanischen Kaiserhof, p. 80.
- Öngel, H.B. (2001). Türk Kültür Tarihinde Spor, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Riordan, j ve Jones,b. (1999).Sport and Physical Education in China
- Tayga, Y. (1990). Türk Spor Tarihine Genel Bakış, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Toyoma, I (1987). "Dakyu -," Saishin supotsu daijiten, (ed. Kishino Yuzo (Tokyo: Taishukan shoten), pp. 752-754.
- Türkmen, M. (2009). Düünden Bugüne Türk Toplumlarında Çevgen/Çöğen/Çevgan/Polo Oyununa Genel Bakış. Türk Dünyası Araştırmaları, (183), 479-492.
- Ülkütaşır, Ş. (1967). Çevgân ve Gökbörü, *Türk Kültür Dergisi*, no:57, 663-667.
- Wilkins, S. (2002). Sports and Games of Medieval Cultures. Sports and Games through History. Westport, Conn.: Greenwood Press.
- Yıldıran. İ. (1986). Tarihi kaynaklar açısından türk spor kültürü, Yayınlanmış Master Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, T. (2016). Abbasîler'de Sportif Faaliyetler Ve Eğlence Kültürü.*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,26(2), 351-367.
- Zorba, H.A. (2014).Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'ne Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Spor, *International Journal of Science Culture and Sport*, SI(1):721-732.

